

Barne, Likestillings og Inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep,
0030 Oslo

Høring –NOU 2011:7 Velferd og migrasjon.

13/9-2011
2011/01697
—es

Vi viser til departementets høringsbrev av 6.6.2011, og takker for anledningen til å gi våre kommentarer.

Norsk Folkehjelp ser det som positivt at det er blitt gjennomført en utredning som har som mål å gjennomgå den norske velferdsmodellen sett i lys av dagens migrasjon. Vi vil med dette gi noen innspill til utvalget.

Utgangspunktet for Norsk Folkehjelps innspill er vårt langvarige arbeid med en av de mest sårbare migrantgruppene, mennesker på flukt. Vi har drevet asylmottak i 23 år, og driver per i dag elleve mottak over hele landet. For oss er det å ta imot mennesker på flukt en viktig del av vårt humanitære arbeid i Norge. Norsk Folkehjelp ønsker velkommen en gjennomgang og en analyse av dagens system. Vi finner det imidlertid bekymringsfullt at situasjonen til asylsøkere, som en særskilt sårbar gruppe, ser ut til å være behandlet noe overfladisk. Utvalget skriver at "det som er av særlig betydning for finansieringen av velferdsmodellen, er om nyankomne innvandrere integreres i arbeidsmarkedet og forblir yrkesaktive på linje med majoritetsbefolkningen" (pkt 14.2)

Vi mener at for å best imøtekomme denne målsettingen må inkluderingsarbeidet begynne allerede i mottak. Asylsøkere har blitt brutalt revet ut av det livet de levde, og har et sterkt behov for å gjenopprette størst mulig normalitet i livet. Den tiden man venter på svar på asylsøknaden er imidlertid ofte preget av ekstrem passivitet og også sosial isolasjon. At norske myndigheter så langt ikke prioriterer å bruke denne fasen mer konstruktivt, innebærer at Norge mislykkes med en viktig oppgave, nemlig å sikre en best mulig overgang fra flukttilværelsen til en ny normaltillværelse.

Passivitet og isolasjon er trolig de største utfordringene for en vellykket mottakspolitikk. Dette er dokumentert i Norsk Folkehjelps rapport *Avmakt og mestring* (2003): "Mottaksansatte forteller om ressurssterke personer som etter en tid på mottaket er ugjenkjennelige. For mange blir meningsløsheten og ventetiden på mottaket overveldende."

Det er derfor helt nødvendig at utvalget ser på den nye og langt strengere praksisen for midlertidig arbeidstillatelse som ble innført i 2009. Norsk Folkehjelp anser at alle asylsøkere hvor det ikke er alvorlig tvil om identiteten bør ha adgang til å arbeide i venteperioden, slik tilfellet var fram til 2009. Mens flertallet før fikk slik tillatelse, er det per i dag bare et lite mindretall som får adgang til å bruke ventetiden til meningsfullt arbeid. Norsk Folkehjelp mener dette er et alvorlig tilbakeskritt, både med tanke på den enkelte asylsøkers livssituasjon i ventetiden og integreringen.

Et annet viktig tiltak for å unngå passivisering, er å øke kontakten mellom asylsøkerne i mottakene og lokalsamfunnet. En viktig del av asylsøkernes livskvalitet defineres nemlig av kontakten med menneskene som bor i nærheten. Man kan eksempelvis tenke seg at hvert mottak får en samfunnskontakt som kan tilrettelegge for både mer og bedre kontakt. Dette må gjerne bestå i å organisere ulike former for tiltak, eksempelvis på skoler eller aldershjem, som asylsøkere kan delta i på frivillig basis, for å få en sjanse til å yte noe til samfunnet, slik mange også vil.

Hvis en asylsøker velger å bo privat, heller enn i mottak, mister man normalt den økonomiske basisstøtten, og man har heller ikke krav på sosiale ytelser. Dette betyr at det er vanskelig for asylsøkere å velge å bo eksempelvis sammen med en ektefelle med opphold i Norge, eller sammen med annen familie eller venner.

For å raskest mulig benytte oss av kompetansen til den enkelte asylsøker og for å sørge for en mest mulig effektiv integrering på sikt anbefaler Norsk Folkehjelp at:

- Det tilrettelegges for å gi asylsøkere meningsfylt opphold med opplæring og arbeidsmuligheter fra dag én. Et eksempel på hvordan dette kan gjøres er å kartlegge asylsøkers real og formal kompetanse i starten av oppholdet på mottaket. Norsk Folkehjelp har med støtte fra Extrastiftelsen Helse og rehabilitering startet et prosjekt som heter "Se kompetansen min" som fokuserer på nettopp dette. Pilotprosjektet ved Veumaleen asylmottak i Fredrikstad har etablert kontakt med kommunens arbeidsmarked slik at asylsøkere kan komme ut i arbeidstreningstiltak som matcher deres kompetanse. Tilbudet om arbeidstrening gis beboer i 3 til 6 mnd. Dette er en god måte å lære om det norske arbeidslivet på, samt gir aktivitet som øker asylsøkers opplevelse av å bidra i sitt nye land og noe å ha med i bagasjen ved en eventuell retur til hjemlandet. Det vil også være svært nyttig for arbeidsgivere som igjennom dette vil bli bedre kjent med nyankomne flyktninger og deres kompetanse, og dermed bidra til å redusere hindringer som vi ser i det norske arbeidsmarkedet. Dessverre kan dette tilbudet kun gis til personer med arbeidstillatelse.
- Språk undervisning: Tilbudet om norskskundervisning for voksne asylsøkere i mottak tilbud økes fra dagens 250 timer til 500 timer. På grunn av den lange botiden i mottak er dette tilbudet brukt opp lenge før svar på søknaden foreligger. Siden dette tilbudet om norskundervisning kanskje er det viktigste psykososiale tilbudet for beboere i mottak, og at det i stor grad bidrar til stabilitet og integrering, foreslår vi å øke rammene.
- Frivillig arbeid: Alle mottak har en (deltids)stilling som *samfunnskontakt* mellom mottaket og lokalmiljøet, både for å organisere frivillig aktivitet opp mot mottaket, og for å tilrettelegge for kontakt mellom beboere og lokalbefolkning. Mottak bør særskilt tilføres lønnsmidler til dette formålet.
- Klientifisering av asylsøkere mens de venter på svar på asylsøknaden motvirkes gjennom flere tiltak:
 - Alle asylsøkere hvor det ikke er alvorlig tvil om identiteten bør ha adgang til å arbeide i venteperioden.
 - Det må etableres en ordning med midlertidige ID-kort for asylsøkere som blant annet kan brukes som grunnlag for å opprette en bankkonto.
 - Det bør innføres en ordning med at asylsøkere som velger å bo hos familie/venner i venteperioden får beholde godtgjørelsen, forutsatt fast kontakt med mottaket/UDI. Dette vil norske myndigheter tjene økonomisk på, samtidig som det vil bidra til å løse et

Norsk Folkehjelp

akutt behov i forhold til mangel på mottaksplasser. At asylsøkerne må opprettholde kontakt med et mottak eller med et av UDIs regionkontorer for å motta basispengene, vil også bidra til bedre oversikt over de asylsøkerne som forlater mottakene allerede per i dag.

Med referanse til punkt 14.4.2 om arbeidsgiverrettede tiltak, ønsker Norsk Folkehjelp å peke på antidiskrimineringsloven og forpliktelsen norske bedrifter har til å gjennomføre tiltak som fremmer likestilling, mangfold og motvirker diskriminering. Det heter i loven at "arbeidsgivere i privat sektor som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, og arbeidsgivere i offentlig sektor skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor sin virksomhet. Aktivitetsplikten omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering". Norsk Folkehjelp sendte i vår ut en henvendelse til 200 store, norske bedrifter med tilbud om kurs og tiltak som vi mener fungerer. Tilbakemeldingen fra bedriftene er imidlertid at dette temaet har de kontroll på. Men har de egentlig det?

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) rapporterer om et annet bilde. Det er et fåtall av bedriftene som har kontroll, og kunnskapsnivået om at denne plikten faktisk gjelder dem er lav. Fakta fra arbeidslivet viser da også at etniske minoriteter er underrepresentert i arbeidslivet. Tall fra IMDI (2009) viser at 52% ikke-vestlige innvandrere med høyere utdanning har jobber de er overkvalifisert for. Dette er tragisk for de det gjelder, men også for det norske samfunnet. Tilgangen til arbeidsmarkedet for etniske minoriteter er tyngre enn for befolkningen ellers, det ser vi jevnlig eksempler på i media. Statens Arbeidsmiljøinstitutt (2009) rapporterer om at arbeidsmiljøene der innvandrere befinner seg ofte er hardere, og de blir rammet omtrent tre ganger så ofte av ulykker som resten av arbeidsstokken. De har mindre kontroll over eget arbeid og rapporterer om mer mobbing og harselering på arbeidsplassen. Så da er spørsmålet hvem som har rett. Er det norske bedriftsledere som sier de har kontroll som har rett eller arbeidstakere, arbeidssøkere og et ombud som opplever det motsatte?

I lys av dette ber vi departementet vurdere om det er hensiktsmessig med sterkere sanksjonsmuligheter ved brudd på aktivitet og rapporteringsplikten.

Vi håper at ovenstående betraktninger blir tatt til etterretning i det videre arbeidet med utformingen av en helhetlig migrasjon og velferdspolitik.

Med vennlig hilsen

Norsk Folkehjelp

Orrvar Dalby
Generalsekretær